

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

PB

234

Köfley
P.B. 234

A. P. ising de

~~J. Koff~~

~~J. v. Beckhuizen~~

~~M. van Hooft~~

~~A. Jansz~~

~~J. Beijer~~

~~B. Snellen~~

~~A. Dijkstra~~

C. Kruikniet

2 6901 UB AMSTERDAM

KORTE SCHEETS

VAN DE

GRONDEN

DER

NEDERDUITSCH E SPRAAKKUNST,

TEN DIENSTE DER SCHOLEN;

DOOR

A. DE JAGER,

Schoolonderwijzer te Rotterdam.

TE ROTTERDAM, BIJ

T. J. WIJNHOFEN HENDRIKSEN.

1835.

VOORBERIGT.

101

Op aanzoek van den Uitgever besloot ik deze Korte Schets zamen te stellen en in het licht te geven. Naar mijn plan moest zij de voornaamste stellingen onzer spraakkunst bevatten, zoo kort en naauwkeurig mogelijk voorgesteld. Om dit doel te bereiken, heb ik dikwerf van de Spraakkunst des Heeren WEILAND moeten afwijken, welk werk mij overigens, ook wat de orde der behandelde zaken betreft, veelal ten gids verstrekt heeft.

*Dat dit werkje, bij het onderwijs der Vaderland-
sche jeugd in onze schoone moedertaal, met vrucht
moge gebruikt worden, is mijn hartelijke wensch.*

A. D. J.

ROTT. 1835.

Paedagogische
Bibliothek

GRONDEN

DER

NEDERDUITSCHER SPRAAKKUNST.

---

§ 1. *Taal* noemt men de aanduiding onzer gedachten door hoorbare of zichtbare teekenen.

§ 2. Iedere taal, en dus ook de Nederduitsche, bestaat uit *woorden*.

§ 3. Men onderscheidt de woorden der Nederduitsche taal in *tien* soorten, te weten: 1. *Zelfstandige naamwoorden*, 2. *Lidwoorden*, 3. *Bijvoegelijke naamwoorden*, 4. *Voornaamwoorden*, 5. *Werkwoorden*, 6. *Telwoorden*, 7. *Bijwoorden*, 8. *Voorzetsels*, 9. *Voegwoorden* en 10. *Tusschenwerpsels*.

1. ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN.

§ 4. *Zelfstandige naamwoorden* zijn de namen, welke men aan de voorwerpen geeft; het zij deze stoffelijk zijn, als: *man*, *huis*, *water*, *lei* enz., of denkbeeldig, als: *deugd*, *wijsheid*, *vriendschap* enz.

§ 5. Men verdeelt de zelfstandige naamwoorden in twee soorten, *gemeene* en *eigene*.

§ 6. Een *gemeen* zelfstandig naamwoord is een naam, dien men aan soorten van voorwerpen geeft, als: *jongen*, *rivier*, *stad* enz.

§ 7. Een *eigen* zelfstandig naamwoord is een naam, dien men aan een ~~enkel~~ voorwerp geeft, om het van andere voorwerpen, van dezelfde soort, te onderscheiden, als: *Pieter*, *Maas*, *Rotterdam* enz.

§ 8. Wil men de voorwerpen als kleiner dan andere voorstellen, dan bezigt men daartoe de *verkleinwoorden*; zij worden gevormd door den uitgang *je* achter de zelfstandige naamwoorden te voegen, als: *huisje*, *bankje* enz.; somtijds echter, om de uitspraak, met tusschenvoeging van andere letters, als: *kamertje*, *boompje*, *schelletje* enz.

§ 9. Men onderscheidt bij de zelfstandige naamwoorden drie zaken: het *getal*, het *geslacht* en den *naamval*.

Het Getal.

§ 10. Men heeft tweederlei getal, het *enkel* en *meervoud*.

§ 11. Een zelfstandig naamwoord is *enkelvoudig*, als het slechts één enkel voorwerp aanduidt, als: *pen*, *stoel* enz., of vele voorwerpen onder één begrip voorstelt, als: *volk*, *zand*, *stof* enz.

§ 12. Een zelfstandig naamwoord is *meervoudig*, als het verscheidene voorwerpen aanduidt, als: *pen-
nen, stoelen* enz.

§ 13. Van vele voorwerpen spreekt men alleen in het enkelvoud, als: *aarde, glas, geroep, be-
drag, vrees, hoop* enz.; van andere altijd of meestal in het meervoud, als: *onkosten, ouders, lieden* enz.

§ 14. Een enkelvoudig zelfstandig naamwoord wordt meervoudig gemaakt, door achtervoeging van *n* of *s*, als: *moeite, moeiten; diepte, diepten; bede, beden; vader, vaders; verlangen, verlangens* enz.

§ 15. Bij vele woorden echter moet men, om de uitspraak gemakkelijk of mogelijk te maken, nog de letter *e* invoegen, als: *bank, banken; hoofd, hoofden* enz. Bij andere moet men den slot-medeklinker verzachten of verdubbelen, als: *huis, hui-
zen; graaf, graven; klip, klippen* enz.

§ 16. Sommige zelfstandige naamwoorden maken hun meervoud op eene min regelmatige wijs, het zij door verandering van den klinker, als *lid, leden; stad, steden* enz.; het zij door verlenging van den uitgang, als: *kind, kinderen; rund, runderen*; ook wel *kinders, runders* enz.

Het Geslacht.

§ 17. Men spreekt in de taal van drierlei geslacht: *mannelijk, vrouwelijk* en *onzijdig*.

§ 18. Tot het *mannelijk* geslacht rekent men:

1. De namen van mannen, mannelijke waardigheden en bedieningen, als: *Willem, heer, koning, kuiper* enz.

2. De namen van werktuigen, die van werkwoorden gemaakt zijn, en op *er* uitgaan, als: *snuiter, stamper* enz.

3. De meeste woorden, die op *em, lm* en *rm* uitgaan, als: *adem, helm, storm* enz.

4. De wortels der werkwoorden, als zelfstandige naamwoorden gebruikt, als: *loop* van *loopen*, *val* van *vallen* enz.

5. De namen van steenen en boomen, als: *diamant, eik* enz.

§ 19. Tot het *vrouwelijk* geslacht behooren:

1. De namen van vrouwen, vrouwelijke waardigheden en bedieningen, als: *Jacoba, vorstin, baker* enz.

2. De woorden, die op *heid* uitgaan, als: *grootheid, wijsheid* enz.

3. De woorden, die op *ing* uitgaan, en van werkwoorden afgeleid zijn, als *roeping* van *roepen*, *vermaning* van *vermanen* enz.

4. De meeste woorden, die op *st* uitgaan, als: *komst, borst, winst* enz.

5. De namen der letters en cijfers, als: eene *a*, de *drie* enz.

§ 20. Tot het *onzijdig* geslacht brengt men:

1. De namen van landen, steden en dorpen, als: *Amsterdam, Dordrecht, Delftshaven* enz.

2. De verkleinwoorden, als: *huisje, bloempje* enz.

3. De werkwoorden en bijvoegelijke naamwoorden; als zelfstandige gebruikt, als *het schrijven, het groote* enz.

4. De woorden, van werkwoorden gevormd en door ge voorafgegaan, als: *geloop, gepraat, jammer* enz.

5. De algemeene benamingen van stoffen, als: *goud, ijzer, hout, steen* enz.

De Naamval.

§ 21. De verschillende betrekkingen, waarin de naamwoorden in eenen volzin kunnen voorkomen, worden door veranderingen of verbuigingen aangegeven. Deze verbuigingen noemt men *naamvallen*.

§ 22. Men heeft in onze moedertaal vier zulke naamvallen.

§ 23. Een zelfstandig naamwoord staat in den *eersten* naamval, wanneer hetzelfde het onderwerp van eenen volzin aanduidt, als: *de leerling is vlijtig, de man schrijft een' brief, de luijaard wordt gestraft, kinderen! doet uwen pligt* enz.

§ 24. Een zelfstandig naamwoord staat in den *tweeden* naamval, wanneer het een' bezitter of eigenaar van iets uitdrukt, en zulks door verbuiging, en niet door het voorzetsel *van*, wordt aangewezen,

als: *het boek des vaders, de eigenaar des huizes, Pieters pen* enz.

§ 25. Een zelfstandig naamwoord staat in den *derden* naamval, wanneer het een voorwerp aanduidt, waaraan men iets toeschikt of ontnemt, en zulks niet door het voorzetsel *aan* of *voor* wordt uitgedrukt, als: *hij gaf het kind peren, zij ontroofden den vijanden den buit* enz.

§ 26. Een zelfstandig naamwoord staat in den *vierden* naamval, 1. wanneer het in een' volzin het voorwerp van bewerking uitdrukt, als: *de kinderen leeren de lessen, het meisje breidt eene kous* enz., en 2. wanneer het voorafgegaan wordt door een voorzetsel, als: *het boek van den vader, hij gaf peren aan het kind, zij reizen door Duitschland* enz.

2. LIDWOORDEN.

§ 27. De *lidwoorden* gebruikt men bij de zelfstandige naamwoorden, om de voorwerpen meer of minder bepaald voor te stellen.

§ 28. Er zijn tweederlei lidwoorden, *bepalende* en *onbepalende*.

§ 29. Het *bepalende* lidwoord is *de* voor het mannel. en vrouwel., en *het* voor het onzijdig geslacht.

§ 30. Het *onbepalende* lidwoord is *een*.

§ 31. De lidwoorden worden verbogen naar het geslacht, het getal en den naamval van de zelfstandige naamwoorden, waarbij zij behooren.

3. BIJVOEGELIJKE NAAMWOORDEN.

§ 32. De *bijvoegelijke naamwoorden* duiden de hoedanigheden of eigenschappen der voorwerpen aan, als: *de harde winter, de roode wijn, het eerste hoofddeel* enz.

§ 33. De *bijvoegelijke naamwoorden* schikken zich in geslacht, getal en naamval naar de zelfstandige naamwoorden, waartoe zij behooren.

§ 34. Eenige *bijvoegelijke naamwoorden* echter worden nooit verbogen, namelijk:

1. Die op *lei* of *hande* uitgaan, als: *velerlei, allerhande*, enz.

2. De *stoffelijke* *bijvoegelijke naamwoorden*, als *houten, looden, steenen*, enz.

3. De *bijvoegelijke naamwoorden*, die van den naam van een land of eene stad afkomen en op *er* uitgaan, als: *Haarlemmer trekschuit, Frankforter mis* enz.

§ 35. De *bijvoegelijke naamwoorden* blijven *altijd* onverbogen, wanneer zij achter de zelfstandige naamwoorden zijn geplaatst, als: *een mensch, rijk in deugd; eene vrouw, groot van gestalte; het kind is deugdzaam, het meisje wordt groot, de vraag schijnt duister, de boomen blijven groen, die man heet braaf* enz.

§ 36. De *bijvoegelijke naamwoorden* gebruikt men ook als zelfstandig, en dan worden zij op

dezelfde wijs als deze verbogen, als: *er zijn in deze stad meer rijken dan armen* enz.

§ 37. Men heeft bij de bijvoegelijke naamwoorden twee graden of trappen van vergelijking, den *vergrootenden* en *overtreffenden* trap.

§ 38. De *vergrootende* trap wordt gevormd door eene *r*, (voor de uitspraak *er* en *der*), en de *overtreffende* door *st* achter het bijvoeglijk naamwoord te plaatsen, als *groot*, *grooter*, *grootst*; *klaar*, *klaarder*, *klaarst* enz.

§ 39. Eenige bijvoegelijke naamwoorden zijn in dit opzigt onregelmatig, als: *goed*, *beter*, *best*; *veel*, *meer*, *meest* enz. Andere dulden, uit hoofde van hunne beteekenis, geene vergrooting, als: *ijskoud*, *allerlei*, *gouden*, *eerste* enz.

VOORBEELDEN VAN VERBUIGING.

§ 40. a. Met het bepalend lidwoord.

Mannelijk.

Vrouwelijk.

Onzijdig.

Enkelvoudig.

1 De harde winter.	1 De ronde tafel.	1 Het brave kind.
2 des harden winters.	2 der ronde tafel.	2 des braven kinds.
3 den harden winter.	3 de of der ronde tafel.	3 den braven kinde of het brave kind.
4 den harden winter.	4 de ronde tafel.	4 het brave kind.

Meervoudig.

1 De harde winters.	1 De ronde tafels.	1 De brave kinderen.
2 der harde winters.	2 der ronde tafels.	2 der brave kinderen.
3 den harden winters.	3 de of der ronde tafels.	3 den braven kinderen.
4 de harde winters.	4 de ronde tafels.	4 de brave kinderen.

§ 41. *b.* Met het onbepalend lidwoord.

Mannelijk.

Vrouwelijk.

Onzijdig.

Enkelvoudig.

1 Een hooge boom.	1 Eene wijze vrouw.	1 Een zwak hoofd.
2 eens hoogen booms.	2 eener wijze vrouw.	2 eens zwakken hoofds
3 eenen hoogen boom.	3 eene of eener wijze vrouw.	3 eenen zwakken hoof- de of een zwak hoofd.
4 eenen hoogen boom.	4 eene wijze vrouw.	4 een zwak hoofd.

Meervoudig.

1 Hooge boomen.	1 Wiize vrouwen.	1 Zwakke hoofden.
2	2	2
3 hoogen boomen.	3 wijze vrouwen.	3 zwakken hoofden.
4 hooge boomen.	4 wijze vrouwen.	4 zwakke hoofden.

De tweede naamval des meervouds is niet in gebruik.

4. VOORNAAMWOORDEN.

§ 42. De *voornaamwoorden* dienen, 1. om de namen der voorwerpen en hoedanigheden te vervangen, en 2. om de voorwerpen nog meer bepaald aan te wijzen, dan zulks door lidwoorden kan geschieden.

§ 43. Men spreekt bij de *voornaamwoorden* van zes soorten, namelijk: *persoonlijke*, *wederkeerende*, *bezittelijke*, *vragende*, *aanwijzende* en *betrekkelijke*.

a. *Persoonlijke voornaamwoorden.*

§ 44. De *persoonlijke voornaamwoorden* vervangen blootelijk de namen der voorwerpen, zonder eenige andere betrekking aan te duiden.

§ 45. De persoonlijke voornaamwoorden zijn voor het enkelvoud: *ik*, *gij*, *hij*, *zij*, *het*, *men*, *iemand*, *niemand*, *iets* en *niets*, en voor het meervoud, *wij*, *gij* en *zij*.

§ 46. Men heeft in de taal *drie* personen: de persoon, die spreekt, wordt de *eerste*, de persoon, tot wien men spreekt, de *tweede*, en de persoon, van wien men spreekt, de *derde* persoon genoemd.

§ 47. Men gebruikt de persoonlijke voornaamwoorden *ik* en *wij* voor den eersten, *gij* voor den tweeden, en *hij*, *zij*, *het*, *men*, *iemand*, *niemand*, *iets* en *niets*, voor den derden persoon.

§ 48. Bij den *eersten* en *tweeden* persoon heeft men voor alle geslachten dezelfde voornaamwoorden; doch bij den *derden* persoon zijn de voornaamwoorden voor de onderscheidene geslachten ook verschillend.

§ 49. Verbuiging der persoonlijke voornaamwoorden.

1°. PERS.   2°. PERS.3°. PERSOON.*Manl.*   *Vrouw.*   *Onzijd.*

Enkelvoudig.

1 Ik.	1 Gij.	1 Hij.	1 Zij.	1 Het.
2 mijns.	2 uws.	2 zijns.	2 harer.	2 zijns.
3 mij.	3 u.	3 hem.	3 haar.	3 het.
4 mij.	4 u.	4 hem.	4 haar.	4 het.

1°. PERS.   2°. PERS.   3°. PERSOON:

Manl.   Vrouw.   Onzijd.

Meervoudig.

1 Wij.	1 Gij.	1 Zij.	1 Zij.	1 Zij.
2 onzer.	2 uwer.	2 hunner.	2 harer.	2 hunner.
3 ons.	3 u.	3 hun.	3 haar.	3 hun.
4 ons.	4 u.	4 hen.	4 haar.	4 hen.

b. Wederkeerende voornaamwoorden.

§ 50. Het *wederkeerende* voornaamwoord *zich* gebruikt men bij werkwoorden, wanneer de werking op het onderwerp terugkeert, als: *hij wast zich, hij bedriegt zich* enz.

§ 51. Dit voornaamwoord kan alleen in den derden en vierden naamval voorkomen.

§ 52. Men gebruikt *zich* in den derden persoon, zoo wel enkel- als meervoud, voor alle geslachten.

c. Bezittelijke voornaamwoorden.

§ 53. De *bezittelijke* voornaamwoorden duiden aan, wie eenig genoemd voorwerp bezit.

§ 54. De *bezittelijke* voornaamwoorden staan vóór de zelfstandige naamwoorden, die de bezitting aanwijzen, als: *mijn boek, hare pennen*, en worden dan *bijvoegelijk* genoemd; of zij staan alléén, met lidwoorden vóór zich, als: *het mijne, de hare*, en in dit geval heeten zij *zelfstandig*.

§ 55. Zij zijn *mijn* en *ons* voor den eersten,

uw voor den tweeden, en zijn, haar en hun voor den derden persoon.

§ 56. De bezittelijke voornaamwoorden worden verbogen naar het geslacht der naamwoorden, tot welke zij behooren; waarbij, ten aanzien van die voor den derden persoon, valt op te merken, dat zij worden gekozen naar het geslacht des bezitters.

§ 57. Verbuiging van een bezittelijk voornaamw.

<i>Mannelijk.</i>	<i>Vrouwelijk.</i>	<i>Onzijdig.</i>
	Enkelvoudig.	
1 Mijn.	1 Mijne.	1 Mijn.
2 mijns.	2 mijner.	2 mijns.
3 mijnen.	3 mijner of mijne.	3 mijnen of mijn.
4 mijnen.	4 mijne.	4 mijn.
	Meervoudig.	
1 Mijne.	1 Mijne.	1 Mijne.
2 mijner.	2 mijner.	2 mijner.
3 mijnen.	3 mijner of mijne.	3 mijnen.
4 mijne.	4 mijne.	4 mijne.

d. Vragende voornaamwoorden.

§ 58. De *vragende* voornaamwoorden worden gebezigd, wanneer men naar eenig voorwerp of naar eene hoedanigheid van eenig voorwerp vraagt, als: *wie, wat, welk, hoedanig, waarvoor* enz.

§ 59. Dezelfde woorden komen ook veer in volzinnen, die uitrospingen van verwondering bevatten,

als: *welk een man!* hoedanige deugden bezat hij niet!

§ 60. Verbuiging van *wie* en *welk*.

<i>Mannelijk.</i>		<i>Vrouwelijk.</i>		<i>Onzijdig.</i>	
Enkelvoudig.					
1	Wie. Welke of <i>welk</i> .	1	Wie. Welke.	1	Wat. Welk.
2	wiens. welks.	2	wier. welker.	2	wiens. welks.
3	wien. welken.	3	wie. welke.	3	wat. welken of <i>welk</i> .
4	wien. welken.	4	wie. welke.	4	wat. welk.

Meervoudig.

1	Wie. Welke.	1	Wie. Welke.	1	Wie. Welke.
2	wier. welker.	2	wier. welker.	2	wier. welker.
3	wie. welken.	3	wie. welker of <i>welke</i> .	3	wie. welken.
4	wie. welke.	4	wie. welke.	4	wie. welke.

e. Aanwijzende voornaamwoorden.

§ 61. De *aanwijzende* voornaamwoorden wijzen de voorwerpen of de hoedanigheden der voorwerpen als met den vinger aan; zij zijn: *deze*, *die*, *gene*, *diegene*, *dezelfde*, *zulke*, *zekere*, *dergelijke*, *dusdanige* enz.

§ 62. Zij worden bij de zelfstandige naamwoorden gebruikt, als: *deze man*, *die vrouwen* enz. of zonder *dezelve*, als: *diegene*, *van wien ik spreek* enz.

§ 63. Verbuiging van *deze* en *gene*.

Mannelijk.   *Vrouwelijk.*   *Onzijdig.*

E n k e l v o u d i g.

1 Deze. Gene.	1 Deze. Gene.	1 Dit. Gene.
2 dezes. genes.	2 dezer. gener.	2 dezes. genes.
3 dezen, genen.	3 dezer gener	3 dezen genen
	of deze. of gene.	of dit. of gene.
4 dezen. genen.	4 deze. gene.	4 dit. gene.

M e e r v o u d i g.

1 Deze. Gene.	1 Deze. Gene.	1 Deze. Gene.
2 dezer. gener.	2 dezer. gener.	2 dezer. gener.
3 dezen. genen.	3 dezer gener	3 dezen. genen.
	of deze. of gene.	
4 deze. gene.	4 deze. gene.	4 deze. gene.

f. Betrekkelijke voornaamwoorden.

§ 64. De *betrekkelijke* voornaamwoorden verbinden eenen tusschenzin met het woord, waarvoor zij in de plaats staan, als: *de man, die daar spreekt, verdient achting; de kinderen, welke gij gezien hebt, zijn uitgegaan* enz.

§ 65. Zij zijn *welke, wie, die, daarvan* enz., wordende *welke* en *wie* verbogen als bij de vragende, en *die* als bij de aanwijzende voornaamwoorden.

§ 66. De *betrekkelijke* voornaamwoorden komen in geslacht, getal en persoon overeen met het woord, waarvoor zij in de plaats staan; doch hun naamval hangt af van de betrekking, waarin zij voorkomen.

5. WERKWOORDEN.

§ 67. De *werkwoorden* drukken het bestaan der voorwerpen uit, *met* of *zonder* wijziging van dat bestaan.

§ 68. Het werkwoord *zijn* is het eenige werkwoord, dat het bestaan der voorwerpen uitdrukt, zonder wijziging: het wordt daarom *zelfstandig* werkwoord genoemd.

§ 69. Alle andere werkwoorden duiden, behalve het bestaan, ook nog eene *wijziging* of *nadere bepaling* daarvan aan: zoo is *hij werkt* eigenlijk *hij is werkende*, *zij lezen*, *zij zijn lezende* enz.

§ 70. Wanneer men van een werkwoord den uitgang *en* afneemt, heet het overblijvende de *wortel* des werkwoords.

§ 71. Men verdeelt de werkwoorden, ten opzichte van hunne beteekenis, in *bedrijvende*, *lijdende*, *onzijdige*, *wederkeerige* en *onpersoonlijke*.

§ 72. Een *bedrijvend* werkwoord duidt eene werking aan, die op een ander voorwerp overgaat, als: *het kind leert zijne les*, *zij schreven hunne schriften* enz.

§ 73. Een *lijdend* werkwoord stelt het onderwerp voor, niet als zelf werkende, maar als eene werking ondergaande, als: *het kind* wordt gestraft, *de boomen* zijn gesnoeid. Zij bestaan altijd uit het

werkwoord *worden* of *zijn*; met het verleden deelwoord van een bedrijvend werkwoord.

§ 74. Een *onzijdig* werkwoord duidt eene werking aan, die niet op een ander voorwerp overgaat, als: *de zon schijnt, het kind slaapt* enz.

§ 75. Een *wederkeerig* werkwoord drukt eene werking uit, die op het onderwerp zelf terugkeert, als: *hij schaamt zich, wij ontfermen ons*. Alle bedrijvende werkwoorden kan men wederkeerig gebruiken, als: *zich wasschen, zich bedriegen* enz.

§ 76. *Onpersoonlijk* noemt men zulke werkwoorden, welker werking door een onbepaald of onbekend voorwerp wordt verrigt. Zij worden alleen in den derden persoon met *het* gebruikt, als: *het waait, het regende* enz.

---

§ 77. De werkwoorden ondergaan verschillende veranderingen, welke afhangen van de wijze, den tijd, het getal en den persoon, waarin zij voorkomen; deze veranderingen heet men *vervoeging*.

§ 78. Bij de meeste werkwoorden geschiedt de vervoeging naar vaste regelen, en zij worden daarom *regelmatig* genoemd; bij eenige werkwoorden wijkt de vervoeging van die regelen af, en zij heeten om die rede *onregelmatig*.

§ 79. De regelmatige werkwoorden zijn tweedelei, *gelijkvloeiend* of *ongelijkvloeiend*.

§ 80. *Gelijkvloeiende* werkwoorden zijn zulke, die in alle tijden den wortel onveranderd behouden, als: *leeren, leerde, geleerd; zagen, zaagde, gesaagd* enz.

§ 81. *Ongelijkvloeiende* werkwoorden zijn die, welke in de vervoeging den wortelklinker veranderen, als: *dragen, droeg; loopen, liep; drijven, dreef, gedreven* enz.

§ 82. Eenige werkwoorden zijn *onregelmatig*, omdat in de vervoeging de wortelmedeklinker verandert, zoo als *kocht* van *koopen*, *wist* van *weten*, *hield* van *houden*, *dacht* van *denken*, *kwam* van *komen* enz.

§ 83. Bij andere werkwoorden hebben wederom andere onregelmatigheden plaats, als in de vervoeging van *slaan, doen, willen, kunnen, mogen, zullen, hebben, zijn* en enkele meer.

§ 84. De werkwoorden *hebben, zijn, zullen* en *worden* noemt men *hulpwerkwoorden*, omdat zij de andere werkwoorden in de vervoeging te hulp komen.

De wijzen en tijden der werkwoorden.

§ 85. De werkwoorden hebben vier wijzen: de

onbepaalde, de aantoonende, de gebiedende en de aanvoegende wijs.

§ 86. De onbepaalde wijs heeft drie tijden, te weten:

1. den tegenwoordigen tijd, zijnde het werkwoord zelf, als: *hooren, vliegen.*

2. den verleden' tijd, gevormd van het verleden deelwoord des werkwoords en het hulpwoord *hebben* of *zijn*, als: *gehoord hebben, gevlogen zijn.*

3. den toekomstigen tijd, gevormd van het werkwoord, met *te zullen*, als: *te zullen hooren, te zullen vliegen.*

§ 87. Tot de onbepaalde wijs behooren de *deelwoorden*, mede in drie tijden onderscheiden, te weten:

1. den tegenwoordigen tijd, gevormd van het werkwoord, met achtervoeging van *de*, als: *hoorende, vliegende.*

2. den verleden' tijd, gevormd van het verleden deelwoord des werkwoords met *hebbende* of *zijnde*, als *gehoord hebbende, gevlogen zijnde.*

3. den toekomstigen tijd, bestaande uit het werkwoord met *zullende*, als: *zullende hooren, zullende vliegen.*

§ 88. Het *verleden deelwoord* wordt gevormd:

1. bij de *gelijkvloeiende* werkwoorden van den wortel, met achtervoeging van *d* of *t* en met voor-

voeging van *ge*, als: *gehoord* van *hooren*, *gedrukt* van *drukken*.

2. bij de *ongelijkvloeiende* werkwoorden van het werkwoord zelf, met een voorgevoegd *ge*, soms *met*, soms *zonder* verandering van den wortelklank, als: *gevlogen* van *vliegen*, *gedragen* van *dragen*.

§ 89. Wanneer een werkwoord is zamengesteld met een onscheidbaar voorzetsel, heeft het verleden deelwoord geen voorgevoegd *ge*, als: *bedekt*, *herinnerd*, *ontvlogen* enz.

§ 90. De *aantoonende* wijs heeft zes tijden: den *tegenwoordigen*, *onvolmaakt verleden*’, *volmaakt verleden*’, *meer dan volmaakt verleden*’, *eersten* en *tweeden toekomenden* tijd.

§ 91. De *eerste* persoon (enkelvoudig) is:

1. in den *tegenwoordigen* tijd gelijk aan den wortel des werkwoords: *ik hoor*.

2. in den *onvolmaakt verleden* tijd mede gelijk aan dien wortel, bij de *gelijkvloeiende* werkwoorden met achtervoeging van *de* of *te*: *ik hoorde*, *ik drukte*; en bij de *ongelijkvloeiende* werkwoorden met verandering van den wortelklinker: *ik vloog*.

§ 92. De *tweede* persoon (enkel- en meervoudig) is in *beide* tijden gelijk aan den 1°. met eene *t*: *gij hoort*, *gij hoordet*, *gij druktet*.

De *derde* persoon (enkelvoudig) is in den *tegenwoordigen* tijd gelijk aan den 2°. en in den *onvol-*

maakt *verleden* tijd gelijk aan den 1°, persoon: *hij hoort*, *hij hoorde*.

De *eerste* en *derde* persoon (meervoudig) is in *beide* tijden gelijk aan den 1°. des enkelvouds met *en* of *n*: *wij hooren*, *zij hooren*; *wij hoorden*, *zij hoorden*.

§ 93. De *volmaakt verleden* tijd wordt gemaakt van het *verleden* deelwoord des werkwoords, met den tegenwoordigen tijd van *hebben* of *zijn*: *ik heb gehoord* enz., *ik ben gevlogen* enz.

§ 94. De *meer dan volmaakt verleden* tijd wordt gevormd van het *verleden* deelwoord des werkwoords met den onvolmaakt *verleden*' tijd van *hebben* of *zijn*: *ik had gehoord* enz., *ik was gevlogen* enz.

§ 95. Den *eersten toekomstigen* tijd vormt men van het werkwoord met den tegenwoordigen tijd van *zullen*: *ik zal hooren* enz.

§ 96. Den *tweeden toekomstigen* tijd vormt men van den *verleden*' tijd der onbepaalde wijs, met den tegenwoordigen tijd van *zullen*: *ik zal gehoord hebben*.

§ 97. De *aanvoegende* wijs heeft dezelfde tijden als de *aantoonende*.

§ 98. In den *tegenwoordigen* tijd is: de *eerste* en *derde* persoon (enkelvoudig) gelijk

aan den wortel met *e*: *dat ik hoore, dat hij hoore.*

de tweede persoon (enkel- en meervoudig) gelijk aan den 1°. met *t*: *dat gij hooret.*

en de eerste en derde persoon (meervoudig) gelijk aan den 1°. des enkelvouds met *n*: *dat wij hooren, dat zij hooren.*

§ 99. De onvolmaakt verleden tijd is, bij de gelijkvloeiende werkwoorden, gelijk aan dien der aantoonende wijs: *dat ik hoorde*; doch bij de ongelijkvloeiende, gelijk aan den tegenwoordigen tijd der aanvoegende wijs, met verandering van wortelklinker: *dat ik vloge.*

§ 100. De vier overige tijden dezer wijs zijn gelijk aan die der aantoonende, met dat onderscheid, dat de hulpwoorden in de aanvoegende, en niet in de aantoonende wijs worden vervoegd: *dat ik gehoord hebbe enz., dat ik gehoord hadde enz., dat ik zoude hooren enz., dat ik zoude gehoord hebben enz.*

§ 101. In de gebiedende wijs bezigt men alleen den tegenwoordigen tijd, en wel den tweeden persoon enkel- en meervoud.

§ 102. De tweede persoon des enkelvouds is gelijk aan den wortel: *hoor! vlieg!* en die des meervouds gelijk aan den wortel met eene *t*: *hoort, vliegt.*

§ 103. Vervoeging der drie hulp-werkwoorden:
hebben, zijn en worden.

ONBEPAAALDE WIJS.

<i>Tegenw. tijd.</i>	hebben,	zijn,	worden.
<i>Verled. tijd.</i>	gehad hebben,	geweest zijn,	geworden zijn.
<i>Toek. tijd.</i>	te zullen hebben,	te zullen zijn,	te zullen worden.

DEELWOORD.

<i>Tegenw. tijd.</i>	hebbende,	zijnde,	wordende.
<i>Verled. tijd.</i>	gehad hebbende,	geweest zijnde,	geworden zijnde.
<i>Toek. tijd.</i>	zullende hebben,	zullende zijn,	zullende worden.

AANTOONENDE WIJS.

Tegenwoordige tijd.

E n k e l v o u d i g.

<i>Ik heb,</i>	<i>Ik ben,</i>	<i>Ik word,</i>
<i>Gij hebt,</i>	<i>Gij zijt,</i>	<i>Gij wordt,</i>
<i>Hij heeft.</i>	<i>Hij is.</i>	<i>Hij wordt.</i>

M e e r v o u d i g.

<i>Wij hebben,</i>	<i>Wij zijn,</i>	<i>Wij worden,</i>
<i>Gij hebt,</i>	<i>Gij zijt,</i>	<i>Gij wordt,</i>
<i>Zij hebben.</i>	<i>Zij zijn.</i>	<i>Zij worden.</i>

Onvolmaakt verleden tijd.

<i>Ik had,</i>	<i>Ik was,</i>	<i>Ik werd of wierd,</i>
<i>Gij hadt,</i>	<i>Gij waart,</i>	<i>Gij werdt,</i>
<i>Hij had.</i>	<i>Hij was.</i>	<i>Hij werd.</i>

<i>Wij</i> hadden ,	<i>Wij</i> waren ,	<i>Wij</i> werden ,
<i>Gij</i> hadt ,	<i>Gij</i> waart ,	<i>Gij</i> werdt ,
<i>Zij</i> hadden.	<i>Zij</i> waren.	<i>Zij</i> werden.

Volmaakt verleden tijd.

<i>Ik</i> heb gehad ,	<i>Ik</i> ben geweest ,	<i>Ik</i> ben geworden ,
<i>Gij</i> hebt gehad ,	<i>Gij</i> zijt geweest ,	<i>Gij</i> zijt geworden ,
<i>Hij</i> heeft gehad.	<i>Hij</i> is geweest.	<i>Hij</i> is geworden.
<i>Wij</i> hebben ge- had.	<i>Wij</i> zijn geweest ,	<i>Wij</i> zijn gewor- den ,
<i>Gij</i> hebt gehad ,	<i>Gij</i> zijt geweest ,	<i>Gij</i> zijt geworden ,
<i>Zij</i> hebben gehad.	<i>Zij</i> zijn geweest.	<i>Zij</i> zijn geworden.

Meer dan volmaakt verleden tijd.

<i>Ik</i> had gehad ,	<i>Ik</i> was geweest ,	<i>Ik</i> was geworden ,
<i>Gij</i> hadt gehad ,	<i>Gij</i> waart geweest ,	<i>Gij</i> waart geworden ,
<i>Hij</i> had gehad.	<i>Hij</i> was geweest.	<i>Hij</i> was geworden.
<i>Wij</i> hadden gehad ,	<i>Wij</i> waren geweest ,	<i>Wij</i> waren geworden ,
<i>Gij</i> hadt gehad ,	<i>Gij</i> waart geweest ,	<i>Gij</i> waart geworden ,
<i>Zij</i> hadden gehad.	<i>Zij</i> waren geweest.	<i>Zij</i> waren geworden.

Eerste toekomstige tijd.

<i>Ik</i> zal hebben ,	<i>Ik</i> zal zijn ,	<i>Ik</i> zal worden ,
<i>Gij</i> zult hebben ,	<i>Gij</i> zult zijn ,	<i>Gij</i> zult worden ,
<i>Hij</i> zal hebben.	<i>Hij</i> zal zijn.	<i>Hij</i> zal worden.
<i>Wij</i> zullen hebben ,	<i>Wij</i> zullen zijn ,	<i>Wij</i> zullen worden ,
<i>Gij</i> zult hebben ,	<i>Gij</i> zult zijn ,	<i>Gij</i> zult worden ,
<i>Zij</i> zullen hebben.	<i>Zij</i> zullen zijn.	<i>Zij</i> zullen worden.

Tweede toekomstige tijd.

<i>Ik</i> zal gehad hebben,	<i>Ik</i> zal geweest zijn,	<i>Ik</i> zal geworden zijn,
<i>Gij</i> zult gehad hebben,	<i>Gij</i> zult geweest zijn,	<i>Gij</i> zult geworden zijn,
<i>Hij</i> zal gehad hebben.	<i>Hij</i> zal geweest zijn,	<i>Hij</i> zal geworden zijn.
<i>Wij</i> zullen gehad hebben,	<i>Wij</i> zullen geweest zijn,	<i>Wij</i> zullen geworden zijn,
<i>Gij</i> zult gehad hebben,	<i>Gij</i> zult geweest zijn,	<i>Gij</i> zult geworden zijn,
<i>Zij</i> zullen gehad hebben.	<i>Zij</i> zullen geweest zijn.	<i>Zij</i> zullen geworden zijn,

AANVOEGENDE WIJS.

Tegenwoordige tijd.

E n k e l v o u d i g .

<i>Dat ik</i> hebbe,	<i>Dat ik</i> zij,	<i>Dat ik</i> worde,
<i>dat gij</i> hebt,	<i>dat gij</i> zijt,	<i>dat gij</i> wordet,
<i>dat hij</i> hebbe.	<i>dat hij</i> zij.	<i>dat hij</i> worde.

M e e r v o u d i g .

<i>Dat wij</i> hebben,	<i>Dat wij</i> zijn,	<i>Dat wij</i> worden,
<i>dat gij</i> hebt,	<i>dat gij</i> zijt,	<i>dat gij</i> wordet,
<i>dat zij</i> hebben.	<i>dat zij</i> zijn.	<i>dat zij</i> worden.

Onvolmaakt verleden tijd.

<i>Dat ik</i> hadde,	<i>Dat ik</i> ware,	<i>Dat ik</i> wierde,
<i>dat gij</i> haddet,	<i>dat gij</i> waret,	<i>dat gij</i> wierdet,
<i>dat hij</i> hadde.	<i>dat hij</i> ware.	<i>dat hij</i> wierde,
<i>Dat wij</i> hadden,	<i>Dat wij</i> waren,	<i>Dat wij</i> wierden,
<i>dat gij</i> haddet,	<i>dat gij</i> waret,	<i>dat gij</i> wierdet,
<i>dat zij</i> hadden.	<i>dat zij</i> waren.	<i>dat zij</i> wierden.

Volmaakt verleden tijd.

Dat ik gehad hebbe, Dat ik geweest zij, Dat ik geworden zij,
dat gij gehad hebbet, dat gij geweest zijt, dat gij geworden zijt,
dat hij gehad hebbe dat hij geweest zij. dat hij geworden zij.

Dat wij gehad heb- Dat wij geweest zijn, Dat wij geworden
ben, zijn,
dat gij gehad hebbet, dat gij geweest zijt, dat gij geworden zijt,
dat zij gehad hebben. dat zij geweest zijn. dat zij geworden zijn.

Meer dan volmaakt verleden tijd.

Dat ik gehad hadde, Dat ik geweest ware, Dat ik geworden
ware,
dat gij gehad haddet, dat gij geweest waret, dat gij geworden
waret,
dat hij gehad hadde. dat hij geweest ware. dat hij geworden
ware.

Dat wij gehad had- Dat wij geweest wa- Dat wij geworden
den, ren, waren,
dat gij gehad haddet, dat gij geweest waret, dat gij geworden
waret,
dat zij gehad hadden. dat zij geweest wa- dat zij geworden
ren. waren.

Eerste toekomstige tijd.

Dat ik zoude hebben, Dat ik zoude zijn, Dat ik zoude worden,
dat gij zoudet hebben, dat gij zoudet zijn, dat gij zoudet worden,
dat hij zoude hebben. dat hij zoude zijn. dat hij zoude worden.

<i>Dat wij zouden heb-</i>	<i>Dat wij zouden zijn,</i>	<i>Dat wij zouden</i>
<i>ben ,</i>		<i>worden,</i>
<i>dat gij zoudet hebben,</i>	<i>dat gij zoudet zijn,</i>	<i>dat gij zoudet worden,</i>
<i>dat zij zouden heb-</i>	<i>dat zij zouden zijn.</i>	<i>dat zij zouden</i>
<i>ben.</i>		<i>worden.</i>

Tweede toekomende tijd.

<i>Dat ik zoude gehad</i>	<i>Dat ik zoude geweest</i>	<i>Dat ik zoude gewor-</i>
<i>hebben ,</i>	<i>zijn ,</i>	<i>den zijn ,</i>
<i>dat gij zoudet gehad</i>	<i>dat gij zoudet ge-</i>	<i>dat gij zoudet ge-</i>
<i>hebben ,</i>	<i>weest zijn ,</i>	<i>worden zijn ,</i>
<i>dat hij zoude gehad</i>	<i>dat hij zoude geweest</i>	<i>dat hij zoude gewor-</i>
<i>hebben.</i>	<i>zijn.</i>	<i>den zijn.</i>

<i>Dat wij zouden ge-</i>	<i>Dat wij zouden ge-</i>	<i>Dat wij zouden ge-</i>
<i>had hebben ,</i>	<i>weest zijn ,</i>	<i>worden zijn ,</i>
<i>dat gij zoudet gehad</i>	<i>dat gij zoudet ge-</i>	<i>dat gij zoudet gewor-</i>
<i>hebben ,</i>	<i>weest zijn ,</i>	<i>den zijn ,</i>
<i>dat zij zouden gehad</i>	<i>dat zij zouden ge-</i>	<i>dat zij zouden ge-</i>
<i>hebben.</i>	<i>weest zijn.</i>	<i>worden zijn.</i>

GEBIEDENDE WIJS.

E n k e l v o u d i g .

heb.   zij (wees).   word.

M e e r v o u d i g .

hebt.   zijt.   wordt.

§ 104. Vervoeging van het hulpwoord *zullen*.

ONBEPAALENDE WIJS.

DEELWOORD.

te zullen.

zullende.

AANTOONENDE WIJS.

AANVOEGENDE WIJS.

Tegenwoordige tijd.

E n k e l v o u d i g.

<i>Ik zal,</i>	<i>Dat ik zoude,</i>
<i>Gij zult,</i>	<i>Dat gij zoudet,</i>
<i>Hij zal.</i>	<i>Dat hij zoude.</i>

M e e r v o u d i g.

<i>Wij zullen,</i>	<i>Dat wij zouden,</i>
<i>Gij zult,</i>	<i>Dat gij zoudet,</i>
<i>Zij zullen.</i>	<i>Dat zij zouden.</i>

6. TELWOORDEN.

§ 105. De *telwoorden* wijzen de hoeveelheid der voorwerpen aan.

§ 106. Deze aanwijzing der hoeveelheid is *bepaald* of *algemeen*: van daar *bepaalde* telwoorden, als: *één, drie, twintig, zes en vijftig* enz., en *algemeene*, als: *veel, weinig, eenig, al, ieder* enz.

§ 107. De *bepaalde* telwoorden zijn alle onbuigbaar, uitgezonderd *één*; als *één man, ééne vrouw*.

§ 108. De *algemeene* telwoorden worden verbogen als bijvoegelijke naamwoorden, als: *vele huizen, weinige moeiten, van eenigen arbeid*, enz.

§ 109. Sommige *algemeene* telwoorden worden ook als bijvoegelijke naamwoorden gebruikt, als: *een eenige zoon, de weinige kosten*, enz.

§ 110. Het telwoord *al*, door een lidwoord of voornaamwoord gevolgd, blijft onverbogen, als: *al de menschen, al onze schatten*, enz.

7. BIJWOORDEN.

§ 111. De *bijwoorden* dienen, 1. ter omschrijving van eene werking, als: *hij loopt hard, wij schrijven fraai, gij laast gisteren, zij spelen somtijds en leeren dikwijls* enz. en 2. ter omschrijving van eene hoedanigheid of eigenschap, als: *eene ligt bruine tafel, een schier afgesleten kleet* enz.

§ 112. Even als de bijvoegelijke naamwoorden, hebben ook de bijwoorden trappen van vergelijking, als: *Jan loopt harder dan Willem, doch Hendrik loopt het hardst; onze tafel is ligter bruin dan de uwe, maar deze is het ligst bruin* enz.

§ 113. Aan andere verbuiging zijn de bijwoorden niet onderhevig.

§ 114. Tot de bijwoorden rekent men nog zoodanige korte uitdrukkingen, die men als bijwoorden gebruikt, als: *ten eerste, op nieuw, des morgens, in geenen deele* enz.

8. VOORZETSELS.

§ 115. De *voorzetsels* duiden de betrekkingen aan, die tusschen de voorwerpen bestaan, of wijzen de beteekenis der werkwoorden.

§ 116. Wanneer de voorzetsels voor de zelfstandige naamwoorden komen, beheerschen zij den

vierden naamval, als: *het boek van den vader, hij zit op den grond, zij hebben door de stad gereisd* enz.

§ 117. Ook worden de voorzetsels met de werkwoorden tot één woord vereenigd, als: *aannemen, doorzetten, hervatten, ontmoeten* enz.; en dan zijn zij *scheidbaar* of *onscheidbaar*.

§ 118. *Scheidbare* voorzetsels worden in de vervoeging van het werkwoord afgescheiden, als: *ik neem aan, gij zet door* enz.

§ 119. *Onscheidbare* voorzetsels blijven in de vervoeging altijd met het werkwoord vereenigd, als: *ik hervat, gij ontmoettet* enz.

§ 120. Soms is hetzelfde voorzetsel scheidbaar en onscheidbaar, hetgeen dan afhangt van de betekenis des werkwoords en ook in de uitspraak door den klemtoon wordt aangewezen, als: *de zon gaat ónder* en *hij ondergádt veel rampen* enz.

9. VOEGWOORDEN.

§ 121. De *voegwoorden* gebruikt men, om volzinnen, of deelen van volzinnen met elkander te verbinden.

§ 122. Van dien aard zijn *en, ook, maar, dewijl, echter*, enz.

10. TUSSCHENWERPSELS.

§ 123. *Tusschenwerpsels* zijn woorden of korte

32 *Gronden der Nederduitsche Spraakkunst.*

uitdrukkingen, die tusschen de andere woorden ingevoegd worden, om eenige gewaarwording der ziel te kennen te geven.

§ 124. Hiertoef behooren *ach! helaas! o! foei! o wee! sus! bons! ha! hoezee! welaan!* en andere.

